

บทคัดย่อ

การเสริมไอโอดีนในน้ำดื่มของนักเรียนประถมศึกษา เป็นกลวิธีหลักในการแก้ปัญหาโรคขาดสารไอโอดีนในระดับโรงเรียน ดังนั้นการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความต่อเนื่องของการดำเนินงานโครงการเสริมไอโอดีนในน้ำดื่มของโรงเรียน และปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของโครงการ โดยศึกษาในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ศึกษาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ โรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 55 โรงเรียน (ร้อยละ 79 ของโรงเรียนทั้งหมด) โดยครูที่รับผิดชอบโครงการเป็นผู้ให้ข้อมูล นักเรียนจำนวน 3497 คน จาก 61 โรงเรียนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม และวิธีเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่มีนาคม 2538 - ตุลาคม 2539

ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่สามารถดำเนินการโครงการได้อย่างต่อเนื่องพบร้อยละ 47.3 นักเรียนร้อยละ 83.1 เคยดื่มน้ำเสริมไอโอดีน แต่มีเพียงร้อยละ 15.9 ที่ได้ดื่มน้ำเสริมไอโอดีนทุกวัน ทั้งนี้มีหลายปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินโครงการ ทุกโรงเรียนใช้น้ำฝนเป็นแหล่งของน้ำดื่ม มีโรงเรียนร้อยละ 41.8 ที่มีน้ำดื่มเพียงพอ และร้อยละ 54.5 มีภาชนะใส่น้ำดื่มเพียงพอ โดยโรงเรียนที่มีโครงการต่อเนื่องมีแนวโน้มมีน้ำดื่มเพียงพอ และมีภาชนะใส่น้ำดื่มเพียงพอมากกว่าโรงเรียนที่มีโครงการไม่ต่อเนื่อง ผู้ทำหน้าที่เตรียมน้ำดื่มผสมไอโอดีน ส่วนใหญ่เป็นครูที่รับผิดชอบโครงการ ร้อยละ 69.6 ของโรงเรียนสามารถหยดสารไอโอดีนในน้ำดื่มได้ในสัดส่วนที่ถูกต้อง โรงเรียนที่มีการเตรียมน้ำดื่มเสริมไอโอดีนทุกวันทำการ เตรียมเพียงพอในแต่ละวัน และเตรียมเพียงพอตลอดปี พบร้อยละ 68.1, 54.0 และ 27.7 ตามลำดับ โดยโรงเรียนที่มีโครงการต่อเนื่องมีแนวโน้มการเตรียมถูกต้องมากกว่า และเตรียมเพียงพอสำหรับนักเรียนมากกว่าโรงเรียนที่มีโครงการไม่ต่อเนื่อง สำหรับน้ำไอโอดีนเข้มข้นส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะเป็นผู้นำมาให้ที่โรงเรียนในรูปแบบของขวดเดียว ครูที่รับผิดชอบโครงการและผู้บริหารโรงเรียนเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับ โครงการร้อยละ 76.9 และ 26.7 ตามลำดับ ร้อยละ 44.0 ของโรงเรียน มีการนิเทศติดตามโครงการ โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้นิเทศ โรงเรียนที่มีโครงการต่อเนื่องมีการนิเทศ และมีความถี่ของการนิเทศมากกว่าโรงเรียนที่มีโครงการไม่ต่อเนื่อง นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับไอโอดีน รู้ประโยชน์ของการดื่มน้ำผสมไอโอดีน นักเรียนที่ชอบน้ำดื่มผสมไอโอดีนพบร้อยละ 81.4 นักเรียนร้อยละ 86.0 ได้รับการตรวจคอพอก ผู้ทำหน้าที่ตรวจคือ ครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งยังขาดความมั่นใจในความถูกต้องของการตรวจ โดยโรงเรียนที่มีโครงการต่อเนื่องนักเรียนได้รับการตรวจคอพอกมากกว่า และครูมีความมั่นใจในการตรวจมากกว่าโรงเรียนที่มีโครงการไม่ต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $p < 0.05$

ABSTRACT

Iodination of drinking water for elementary school children is a main strategy to control iodine deficiency disorders at school level. The aims of the study were to determine the continuity of iodination of drinking water in the school project and related factors affecting the continuity. The study was conducted in Phu Wiang district, Khon Kaen province. The studied population was categorized into 3 groups, firstly, 55 elementary schools (79%) whose project associated teachers were the informants, secondly 3497 school children from 61 schools and thirdly, the health staff. Qualitative and quantitative methods were used to collect data by in-depth interviews and questionnaires respectively.

The results showed that 47.3 % of total schools were able to implement the project continuously. Although 84.1% of school children had drunk iodinated water, only 15.9 % of them drunk it daily. Rain water was the main source of drinking water in all schools. There were 41.8% and 54.5% of the schools which had sufficient drinking water and water containers, respectively. Continuous implementing schools (CIS) seemed to have sufficient water and water containers more so than the discontinuous implementing schools (DIS). Most of all, teachers were responsible for preparing iodinated drinking water, 69.6% of the schools prepared it in the correct proportions. There were 68.1, 54.1 and 27.7 % of the schools which prepared iodinated drinking water everyday, had sufficient iodinated drinking water daily and had iodinated drinking water available all year round. CIS were found to have correct preparation and enough iodinated drinking water more often than the DIS. Iodine solution was mostly brought to schools by health staff in the form of 'single bottle'. There were 76.9 and 26.7% of the project associated teachers and the principals who had been trained on the project. Forty four percent of schools were supervised and monitored the project's implementation by health staff. Supervision in CIS were found more often than in the DIS. Most of the school children knew the advantage of drinking iodinated water, 81.4% of them preferred to drink iodinated water. Palpation of thyroid gland examination was performed in 86.0% of the school children by teachers and local health staff. However, they had limited confidence to perform it correctly. Significantly, more children in CIS had been examined for the palpation than in the DIS ($p < 0.05$).